

Z[dzisław] S[zeliga], *Twórca ogródków jordanowskich*, „Życie Przemyskie” 1984 nr 24 s. 8

Henryk Jordan

Ogródki jordanowskie funkcjonują po dziś dzień w powszechnej społecznej świadomości, i to nie tylko jako coś z lamusa, lecz jako powszechnie przyjęta nazwa popularnych placów zabaw dla dzieci. Mało kto jednak próbuje zgłębić, co kryje za sobą ta nazwa. Dlaczego jordanowskie?

Nazwano je imieniem ich twórcy – doktora Henryka Jordana, lekarza-ginekologa, jednego z pionierów wychowania fizycznego. On to właśnie utworzył w 1889 roku w Krakowie pierwszy na ziemiach polskich park zabaw i ćwiczeń dla młodzieży szkolnej i rzemieślniczej. Inicjatywa ta zyskała początkowo rozgłos w innych krajach, głównie w Niemczech, aby na przełomie XIX i XX wieku powrócić do Polski. Ogrody ćwiczeń i zabaw rozpowszechniły się przede wszystkim po I wojnie światowej. W 1928 roku powstało zaś Towarzystwo Ogródów Jordanowskich, współpracujące ściśle z Państwowym Urzędem Wychowania Fizycznego w Warszawie. Idea ta szybko odrodziła się w Polsce powojennej i obecnie funkcjonuje w naszym kraju ponad 2,5 tys. tego typu obiektów.

Idee Henryka Jordana powinny być szczególnie bliskie przemyslanom. Właśnie tutaj, w nadszańskim grodzie, urodził się ich inicjator. Przyszedł na świat w 1842 roku w zubożałej szlacheckiej rodzinie. Wcześnie stracił ojca, kształcił się z dala od rodziny, a zagrożony wydaleniem z gimnazjum w Tarnowie, za uczestnictwo w manifestacjach patriotycz-

nych w 1862 roku, udał się aż do Triestu i tam złożył egzamin dojrzałości w języku włoskim. Wkrótce rozpoczął studia medyczne w Wiedniu, kontynuowane następnie w Krakowie w latach 1863–1867.

Warunki miał ciężkie, chorował, sam musiał zarabiać na życie. W 1867 roku wyjechał do Berlina, a stamtąd wkrótce do Nowego Jorku. W Ameryce utrzymywał się z gry na fortepianie w restauracjach i w szkołach gimnastyki szwedzkiej. Zaznajomił się wówczas z problemami wychowania fizycznego. Będąc lekarzem podjął praktykę zarówno w dzielnicach bogatych jak i wśród ludności ubogiej. W 1870 roku powrócił do Europy. Po półrocznej praktyce w Wiedniu, został asystentem przy katedrze położnictwa i ginekologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Cztery lata później rozpoczął samodzielną praktykę prywatną, która przyniosła mu powodzenie i niezależność materialną a z czasem nawet i zamożność.

Od początków swojej działalności lekarskiej opublikował Jordan artykuły i rozprawy w naukowych periodykach. Dzięki temu w 1881 roku otrzymał tytuł docenta i rozpoczął wykłady z teorii położnictwa i diagnostyki chorób kobiecych na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tym samym roku wybrano go prezesem Krakowskiego Towarzystwa Lekarskiego i członkiem honorowym Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. W 1890 roku został profesorem nadzwyczajnym położnictwa i ginekologii, a w trzy lata później także i kierownikiem kliniki krakowskiej.

Henryk Jordan był człowiekiem o wszechstronnych zainteresowaniach. Zajmował się szczególnie wa-

runkami wychowania dzieci i młodzieży oraz higieną społeczną. Będąc członkiem Rady Miejskiej Krakowa upodobał sobie działalność w komisji sanitarnej, wprowadzając tu szereg innowacji. W 1888 roku zorganizował Towarzystwo Opieki Zdrowia, którego był przewodniczącym, a w 1895 – dzięki jego staraniom – otwarto na Uniwersytecie Jagiellońskim kurs gimnastyki.

Na przełomie XIX i XX wieku był Jordan posłem do Sejmu Krajowego, gdzie usilnie walczył o reformę szpitalnictwa i ochrony zdrowia. Dzięki jego wnioskowi wprowadzono między innymi do szkół średnich instytucje lekarzy szkolnych oraz obowiązkowe lekcje gimnastyki. W 1902 roku został delegatem Krakowa do Rady Szkolnej Krajowej, a w cztery lata później – członkiem Najwyższej Rady Sanitarnej w Wiedniu.

W 1889 roku na krakowskich Błoniach otwarto „Park Miejski doktora Henryka Jordana”. Być może sam fundator tego przedsięwzięcia nie uświadamiał sobie wówczas w pełni, że ta inicjatywa jest kamieniem węgielnym jego sławy. Park stał się pionierską placówką wychowania dzieci i młodzieży. Przeznaczony do gier i zabaw oraz gimnastyki na wolnym powietrzu, nie zyskał zrazu pełnej akceptacji miejscowych władz i przez kilka lat egzystował z najwyższym trudem (m.in. dzięki funduszom samego Jordana i kilku jego sprzymierzeńców). Park zajmował około 17 morgów i podzielony był na 12 boisk dla młodzieży szkolnej i rzemieślniczej. Frekwencja wynosiła około dwóch tysięcy osób dziennie. Młodzież dzielono na grupy ćwiczące pod kierunkiem instruktorów. Jordan często osobiście kontrolował zajęcia w parku i wygłaszał pogadanki

z historii Polski. Z czasem, gdy parków takich powstało w kraju coraz więcej, wysuwał liczne nowatorskie inicjatywy wychowawcze. Głównym celem jego koncepcji było wzbudzenie poszanowania dla pracy fizycznej oraz wyrobienie umiejętności godzenia jej z pracą umysłową. Jednym słowem – chodziło o uniwersalne, wszechstronne kształtowanie jednostki pod względem zarówno fizycznym jak i umysłowym i moralnym.

Henryk Jordan przemysłanin z urodzenia zmarł w Krakowie w 1907 roku. Jego społeczne, pedagogiczne idee są nadal ciągle żywe i aktualne.

PS. Przed kilkoma dniami Szkoła Podstawowa nr 13 w Przemyślu otrzymała imię dra Henryka Jordana. Uroczystość z tym związana miała bardzo podniosły charakter.